

'Een naaste durven zijn' (Lucas 10: 25-37) (start week van gebed voor eenheid)

Gemeente van Jezus Messias

'Ze zeggen ons geen gedag, omdat ze denken dat we katholiek zijn', zei mijn vader tegen mijn moeder. Ik was vijf jaar jong. We waren net verhuisd naar een nieuwbouwwijk aan de rand van Middelburg. Ik vond het wel een interessant woord: 'katholiek'. Geen idee wat dit was. In ons huis hing een kruis van hout dat mijn vader had gemaakt en dat je van de straatkant kon zien. Zo leken we van buiten op 'katholieken'. De nieuwe burens naast ons waren van de 'gergem', ook al zo'n bijzonder woord, en die gaan niet met katholieken om. Daarom werden we niet begroet. De andere burens waren van 'artikel zoveel', zei mijn moeder. Schijnbaar ook een bijzonder soort mensen. Ik begreep er niks van. Al snel ging ik met de buurjongens naast ons buitenspelen. Hutten bouwen, voetballen, rolschaatsen. Ze waren heel aardig. Pas veel later ontdekte ik dat ze naar een andere kerk gingen dan wij. Dit was als jongetje van vijf mijn eerste kennismaking met het idee dat er nog meer kerken waren dan die van ons.

In de tweede klas van het VWO, op de 'Christelijke Scholengemeenschap Walcheren' kreeg ik een vriendinnetje dat katholiek was. Haar vader zong in het kerkkoor en ik ben een paar keer met haar naar de mis gegaan. Toen pas begreep ik dat dit een ander soort kerk was. Wat me vooral aansprak was dat je niet op tijd in de kerk hoefde zijn. Je kon binnenlopen. Die van ons startte stipt tien uur. Ook werd ik vrolijk van de ultra korte preek in de kerk van mijn vriendinnetje en je bleef zeker niet tot het einde van de viering. Het vuur van de prille liefde doofde en daarmee ook mijn eerste stappen op weg naar de oecumene. Een paar jaar later nam een ander vriendinnetje me mee naar de 'Youth for Christ'. U snapt, religieus shoppen gaat vooral via de liefde. Eenmaal in de 'koffiebar' zoals dat heette, kwam er iemand naar me toe die wist dat ik van huis uit 'vrijzinnig was'. 'Jullie geloven niet in God', zei hij plompverloren. 'Jullie loochenen de Godheid van Christus'. Ik dacht bij mezelf: 'Dat maakt God wel uit'. Voordat er een verhitte discussie kon ontstaan trok mijn vriendin me mee naar buiten. We zijn samen naar een bar gegaan waar niet alleen koffie werd geschonken.

Zo maar een paar voorbeelden uit mijn religieuze ontdekkingstocht als opgroeiende jongen in voornamelijk orthodox Protestants Walcheren. 'God' blijkt in de hoofden van allerlei mensen verschillende gedaanten te hebben. Op zich is dat niet onoverkomelijk, wel dat mensen hun 'God', of beeld van God, als de ware gaan beschouwen. Dan ben je namelijk zelf 'God-gelijk' geworden.

Iedereen hier vanmorgen in deze kerk heeft zo zijn eigen religieuze ontwikkeling. Het is boeiend deze eens voor jezelf langs te gaan en je af te vragen: wat heb ik meegenomen van vroeger en wat heb ik achtergelaten? Welke religieuze bagage zit er in mijn rugzak en wat is ballast geworden? Het is ook interessant om deze religieuze levensverhalen met elkaar te delen. Er zullen overeenkomsten en verschillen zijn. Ieder verhaal is uniek en de moeite waard om gehoord te worden. Een religieuze levensgeschiedenis is vol van: vinden, loslaten, vernieuwen, twijfelen en ervaren.

Vanmorgen maken we een start met de 'Week van gebed voor de eenheid van christenen'. De wereldwijde kerk kent zoals we in ons leven hebben ontdekt, vele vormen en kleuren. Ondanks verschillen zoeken we in deze week naar wat ons verbindt. Door samen te bidden, ervaren we dat we verbonden zijn, met God en met elkaar. Tegelijk tonen we onze betrokkenheid met de wereld door voorbede te doen voor wat er speelt in de samenleving: dichtbij en ver weg. Als gezamenlijke kerken hier in Elst geven we inhoud aan deze week. Oecumene om de hoek: populair gezegd.

Wil deze plaatselijke oecumene kans van slagen hebben, dan is een open houding van 'geloofsbelang'. Leven met God, vraagt om een open instelling. Geloven zonder beeld van de Eeuwige; geloven vanuit de leegte; om het beeld van de ander toe te kunnen laten. 'Je zal geen gesneden beeld van God maken', luidt immers het tweede gebod. Of in de woorden van Dietrich Bonhoeffer in zijn beroemde brief uit juli 1944:

'God doet ons weten dat we moeten leven als diegenen, die hun leven inrichten zonder God. De God, die met ons is, is de God die ons verlaat (Markus 15: 34). ... God laat zich uit deze wereld verdringen, aan het kruis..., is machteloos en zwak in de wereld en juist en alleen zo is Hij bij ons en helpt ons.'

Kortom: leef met een God, die je verlaat, om zo de werkelijke God te kunnen ontmoeten. Oftewel: 'Godloos geloven'. Ik zou deze manier van 'godloos geloven' willen typeren als een geloven vanuit gevoel, vanuit compassie. Een niet rationalistische verhouding met God en de ander. Voor veel protestanten die opgevoed zijn met het 'Woord en het Woord alleen' is dit wellicht lastig. Toch ligt in het willen 'ervaren en beleven' de sleutel om God en de ander tot in je diepste ziel te verstaan. Durf je te laten raken en je wordt geraakt.

Dit is volgens mij ook de essentie van de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. In deze voorgelezen gelijkenis wordt de vraag aan Jezus gesteld wie nu werkelijk een 'naaste' is?

Drie mensen onderweg komen een gewonde Samaritaan tegen. Terwijl de priester en de leviet het slachtoffer wel zien, maar onbewogen hun weg voortzetten, laat de Samaritaan zich in zijn binnenste beroeren. Het Grieks formuleert het heel drastisch: zijn ingewanden worden beroerd. Een naaste willen zijn, is geen kwestie van calculeren, berekenen. Waarschijnlijk is dat wat de priester en de leviet doen. Ze gaan nadenken. Het komt me nu eigenlijk niet uit. Ik wordt in de tempel verwacht waar ik zo dienst moet doen. Ik mag niet onrein worden. Ik wil niet te laat komen. Als je gaat nadenken, rekenen, calculeren, dan trek je weg van je gevoel en kun je je niet bewogen worden. Wie rekt en redeneert zet zijn hart op slot. Laat je gevoel de boventoon voeren, ook in je religieuze zoektocht en dan, pas dan kun je tot de ander komen.

Voor alle duidelijkheid: de gelijkenis draait niet zozeer om de vraag; wie is mijn naaste, maar om de vraag: hoe word ik een naaste van de ander? Het antwoord zit in het aangaan van een relatie met de ander vanuit het toelaten van nabijheid. Je laten beroeren door de nood van de ander. Zo wordt het lijden van de ander een deel van mijn eigen identiteit. Rekenen, rationaliseren leidt volgens deze gelijkenis niet tot een relatie, tot het worden van een naaste. Berekenen houdt de ander juist op een afstand.

Oecumene is vanuit gevoel een naaste durven zijn. Het beeld van God leeg laten, om de ander in al zijn grootsheid en kleinheid als mens te kunnen verstaan. Voor mij gaat oecumene verder dan alleen maar het zoeken van verbinding met christenen. Nu iedere vrijdagmiddag moslims in De Ruimte bidden om heelheid van de wereld, wil ik ook voor hen een naaste zijn.

Ik vond in de meest be-Trouw-bare krant van Nederland een prachtige column van Dina Bousbaa. Een vrouwelijke arts en betrokken moslim. In die column spreekt ze zich uit om niet verdeeld maar juist met elkaar verbonden te zijn. Ze schrijft:

'In alles wat ik doe, bestrijd ik vooroordelen. Het gaat mij erom hoe de wereld een gemeenschap is, een *umah* waarin het van belang is samen op te trekken. Als we het over verschillen hebben, vergeten we vaak het koord dat iedereen verbindt.

Het Koranvers: 'En houd jullie stevig vast aan het koord van Allah en wees niet verdeeld' legt alle nadruk op wat ons overstijgt, het geloof in de Schepper. Als zorgverlener ben ik nergens zonder de samenleving. We zijn hier allemaal voor elkaar, zo zie ik het...Ondanks onze verschillen vormen we samen een gemeenschap.'

Laten we voor elkaar een naaste durven zijn. Houdt je stevig vast aan de relatie met de Eeuwige. Dan kunnen we onze verschillen overstijgen en ons met elkaar verbinden. Van mens tot mens, van ziel tot ziel.

Moge het zo zijn.
16 januari 2024

Jeroen Jeroense